און ממשיך זיין פון דארטן, וואס אלע המשכות פון דארטן זיינען — צדקה.

און ניט קוקנדיק אויף דעם, וואס עס איז אן ארט וואס מעשה התחתונים איז דארטן ניט נוגע, פונדעסטוועגן האבן אידן בכוח, וואס מען האט זיי געגעבן מלמעלה, ובקשתם משם — ומצאת, צו מאנען מען זאל זיי געבן די צדקה, און אידן זיינען זיכער אז זיי וועלן דאס אויספירן[32]), וואס דערפאר איז לובשים לבנים וכו׳[33]). מען איז בטוח אז דער אויבערשטער וועט ממלא זיין משאלות לבנו לטובה בבני חיי ומזוני רויחי אין א שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

(משיחת ש״פ נצו״י, תשי״ג)

פרשת נצבים

א. עס שטייט אין לקוטי תורה[1]) און עס ווערט געבראכט אין דער רשימה פון כ״ק מו״ח אדמו״ר פון פ׳ נצבים תש״ז, אז פ׳ נצבים לייענט מען אלעמאל אין דעם שבת וואס פאר ראש השנה. אמאל לייענט מען עס צוזאמען מיט פ׳ וילך און אמאל לייענט מען נצבים באזונדער, אבער על כל פנים — פ׳ נצבים לייענט מען אלעמאל דעם שבת וואס פאר ראש השנה.

דער טעם אויף דעם איז:

יעדער שבת האט א שייכות און ער איז כולל די טעג פון דער קומענדיקער וואך. דערפאר לייענט מען דעם שבת וואס פאר ראש השנה, אתם נצבים היום, וואס היום גייט אויף ראש השנה, יומא דדינא רבא.

בשעת עס קומט דער „היום״, דער טאג פון ראש השנה, דעמאלט דארף זיין אתם נצבים כולכם, אלע נשמות דארפן זיך צושטעלן, לפני הוי׳ אלקיכם, און דאס איז אין אלע נשמות גלייך, פון ראשיכם שבטיכם ביז חטב עציך ושאב מימיך. אויף חטב עציך זאגט רש״י אז דאס זיינען געווען כנענים וואס זיינען געקומען מגייר זיין זיך על דרך ווי די גבעונים בימי יהושע, וואס מען האט זיי צוגענומען מער ניט ווי צוליב דער שבועה[2]) — אויך זיי זיינען עולה לפני הוי׳ צוזאמען מיט די איבעריקע אידן, און אין אן אופן פון כולכם, אלע צוזאמען זאלן זיין „לאחדים כאחד״.

דער ענין פון כולכם כאחד הייסט אז ניט נאר וואס זיי זיינען סובל איינער דעם אנדערן, אז ניט קוקנדיק אז ער איז א ראש און דער צווייטער איז א איש פשוט, פונדעסטוועגן פארטראגט ער אים, נאר נאך מערער אז זיי זיינען מקבלים זה מזה, ומשלימים זה את זה. אזוי ווי ראש ורגל אין מענטשלעכן קער-

32) זע אגרת התשובה פרק יא.

33) ירושלמי ראש השנה פרק א, הלכה ג.

2) יהושע ט, טו.

1) דברים מד, א.

פער וועלכע זיינען משלים — דער־גענצן איינער דעם אַנדערן. יעדע־רער פון זיי — סיי דער ראש, סיי דער רגל — האָט ניט קיין שלימות אָן דעם צווייטן.

דאָס איז די עבודה וואָס עס פאָ־דערט זיך ראש השנה — „היום״. און בכדי צו קענען דאָס דורכפירן, לייענט מען דעם שבת וואָס פאַר ראש השנה אין תורה, אתם נצבים היום כולכם גו׳ ראשיכם שבטיכם גו׳ חטב עציך ושאב מימיך, וואָס די קריאה בתורה גיט אַ כוח אַז עס זאָל זיין טאַקע אַזוי בפועל.

און לויט ווי עס ווערט דערקלערט אין חסידות דער טעם וואָס מען זאָגט ראש השנה פסוקי מלכיות זכ־רונות ושופרות, אַז דורך דעם וואָס מען ברענגט אַ ראי׳ פון תורה אַז דער אויבערשטער דאַרף זיין אַ מלך און דאַרף געדענקען, און במה בשו־פר, דורך דעם טוט מען אויף אַז עס ווערט אַזוי בפועל.

ב. נאָך דעם וואָס ער זאָגט אתם נצבים גו׳ מחטב עציך עד שאב מימיך, זאָגט ער ווייטער, לעברך בברית הוי׳ אלקיך. דאָס הייסט אַז די עבודה פון אתם נצבים גו׳ כול־כם, איז אַ הכנה צום לעברך בברית, צום כריתות ברית פון אויבערשטן מיט אידן אין דעם טאָג פון ראש השנה.

אין גשמיות זעען מיר, אַז צוויי אוהבים נאמנים וואָס זייער אהבה איז מצד אַ טעם, צי ווייל איינער דער־קענט דעם צווייטנס מעלה, צי ער האָט אים ליב בכדי אַז יענער זאָל אים ליב האָבן וואָס פון דעם וועט אים אַרויסקומען אַ טובה, איז בשעת ער זעט אין זיך עפּעס אַ חסרון און האָט מורא אַז דער צווייטער וועט עס מרגיש זיין ובמילא וועט ווערן אַן אָפּשוואַכונג אין דער אהבה, — ווער רעדט אויב דער חסרון איז אין ענינים עיקריים וואָס דאָס קען ברענגען אַז די אהבה זאָל אויפהערן אינגאַנצן, אָדער נאָך גורם זיין היפך האהבה, — איז בשעת אַז זייער אהבה איז נאָך שטאַרק, מאַכן זיי צווישן זיך אַ כריתת ברית, אַז זייער אהבה זאָל זיין אויף שטענדיק.

וואָרום דער ענין פון כריתות ברית איז למעלה מטעם ודעת, מען לייגט אַוועק דעם שכל אָן אַ זייט און מען איז כורת ברית אויף פאַר־בינדן זיך מיט אַ התקשרות עצמית, אַז קיין ענין בעולם זאָל ניט אָפּ־שוואַכן די אהבה, און זי זאָל זיין לעד ולעולמי עולמים.

אַזוי איז אויך אין דער אהבה וואָס צווישן דעם אויבערשטן מיט אידן. בשעת עס קומט ראש השנה, וואָס דעמאָלט איז זייער אהבה שטאַרק, וואָרום עס איז דאָך נאָך דער עבודה פון חודש אלול וועלכע נעמט אַראָפּ אַלע חטאים המעלימים על האהבה, איז דעמאָלט מאַכט מען צווישן זיך אַ כריתת ברית, אידן פאַרבינדן זיך מיטן אויבערשטן מיט אַ התקשרות עצמית שלמעלה מטעם ודעת, וואָס במילא וועט קיין ענין בעולם ניט קענען דאָס אָפּשוואַכן.

בכדי אַרויסצורופן ביי דעם אויבערשטן כביכול ער זאָל זיך פאַר־בינדן מיט נשמות ישראל למעלה מטעם ודעת, איז דאָס דורך דער עבודה פון כולכם כאחד, וואָס דאָס איז אַן „אַוועקגעב״ שלמעלה מטעם ודעת (וואָרום על פי שכל איז ער

דאָך אַ ראש און יענער אַ שואב מים, איז וואָס פאַר אַ שייכות האָט ער מיט יענעם). אַזוי ווי עס ווערט דערקלערט אין דעם ענין בכל מאדך, אַז דורך זיין מאד[3], כאָטש אַז דאָס איז נאָר מאד שלך, איז ער ממשיך דעם מאד העצמי.

ג. דער כולכם כאחד אָבער דאַרף זיין מיט אַן אמת. ער דאַרף וויסן אַז די מעשה איז טאַקע אַזוי. הגם ער מיינט דאָך אַז ער איז פון די ראשיכם און יענער איז אַן איש פשוט, איז אויסער דעם וואָס מען קען ניט וויסן ווער איז דער ראש און ווער איז דער רגל, וואָרום על פי רוב איז מען יענעם מעריך נידע־ריקער ווי יענער איז באמת און זיך — העכער ווי מען איז באמת, אויסער דעם, אַפילו ווען עס זאָל טאַקע אַזוי זיין, אַז ער איז דער ראש, איז דאָך פאַראַן אַ מעלה אין רגל אויפן ראש, וואָס די שלימות הראש קומט דורך דעם רגל דוקא כנ״ל.

דערמיט וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס מען האָט געמאַכט די גבעונים פאַר חוטבי עצים למשכן ולמקדש דוקא. ניט אַלע אידן זיינען געווען אין מקדש. ניט אַלע האָבן געלעבט אין ירושלים. עס זיינען געווען דאָרט נאָר אנשי מעמד וואָס זיי זיינען גע־ווען שלוחים פאַר אַלע אידן. אָבער די עבודה פון די גבעונים איז גע־ווען אין מקדש. דער טעם אויף דעם איז ווייל די אמיתית שלימות המע־לה איז אין רגל דוקא.

און דאָס איז אויך די שייכות פון שבועה דערביי, — די שבועה וואָס עס איז געווען ביים צונעמען די גבעונים. שבועה איז למעלה מטעם ודעת, דאָס רירט אָן אין עצם הנ־פש[4], און דער עצם הנפש זאָגט זיך אויס אין רגל דוקא.

ד. אַז אַ איד איז זיך מתבונן, אַז ראש השנה פאַר תקיעות וועט ער בעטן[5], יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה, וואָס יבחר לנו מיינט: אַזוי און ניט אַנ־דערש, און באַטראַכטנדיק זיך אַז דער ענין הבחירה קומט פון עצמות דוקא, וואָרום נאָר ער — עצמותו יתברך — איז העכער פון אַלע מדי־דות, העכער פון אַלע הגבלות, חפשי, און אויך וועט ער זיך באַטראַכטן אין דעם אין ערוך שלגבי עצמות[6], דיותר משאין ערוך עשי׳ לגבי אצילות — אין ערוך אצילות לגבי אין סוף ב״ה, אַלע אין ערוך׳ס וואָס מען זאָל נאָר ניט אויסמאָלן זיינען ניט קיין משל כלל אויפן אין ערוך פון בורא מיט נבראים, היינט ווי קומט ער צו בעטן ביי עצמות יבחר לנו?

אַז ער וועט זיך מתבונן זיין אין דעם און מעריך זיין זיך, וועט אים שוין במילא ניט בלייבן קיין צייט צו מעריך זיין דעם צווייטן.

ר׳ הלל פאַריטשער[7]) האָט גע־וואָלט זען דעם אַלטן רבי׳ן[8], אָבער יעדער מאָל ווען ער פלעגט קומען

3) זע תורה אור לט, ג.

4) זע ספר קיצורים והערות לתניא עמוד מח און ווייטער.

5) תהלים מז, ה.

6) רמ״ק בספר אלימה הובא בפלח הר־מון על הפרדס ש״ג פ״א.

7) הרב ר׳ הלל בר׳ מאיר הלוי מאלי־סאוו אב״ד באברויסק (תקנ״ה — יא מנ״א תרכ״ד). ראה אודותו בספר פלח הרמון בראשית עמוד IV.

8) זע אויך ליקוטי דיבורים תקכה, א.

אין שטאָט וואו דער אַלטער רבי איז אָנגעקומען, האָט ער אים שוין ניט געטראָפן, ווייל דער אַלטער רבי איז שוין געווען אַוועקגעפאָרן פון דאָרטן. האָט ער זיך מיישב געווען און ער האָט פאַרכאַפּט פריער, און אַז ער האָט דערהערט אַז דער אַל־טער רבי דאַרף פאָרן למקום פלוני, איז ער געקומען אַהין איידער דער אַלטער רבי איז אָנגעקומען. דערמיט האָט ער זיך נאָך ניט באַנוגנט, וואָ־רום זעענדיק אַז יעדער מאָל מאַכן זיך אים פאַרשידענע מניעות צו זען דעם אַלטן רבי'ן, האָט ער מורא געהאַט אַז אויך דעם מאָל וועט מען אים ניט אַריינלאָזן, האָט ער זיך מתחכם געווען, און איז אַוועק אין דער דירה וואו דער אַלטער רבי האָט געדאַרפט איינשטיין, און זיך באַהאַלטן אונטערן בעט.

ר' הלל האָט צוגעגרייט אַ קשיא אין מסכת ערכין אויף צו פרעגן דעם אַלטן רבי'ן אין לערנען. ווי נאָר דער אַלטער רבי איז אַריין אין צי־מער, נאָך איידער ר' הלל האָט באַ־וויזן צו אַרויס פון באַהעלטעניש, האָט ער דערהערט ווי דער אַלטער רבי זאָגט בניגון הידוע: „אַז אַ יונגער מאַן האָט אַ קשיא אין ערכין דאַרף ער פריער זיך מעריך זיין". האָט ער, ר' הלל, גע'חלש'ט. ביז מען האָט אים געפונען און אָפּגעמינטערט איז דער אַלטער רבי שוין אַוועק פון דאָרטן.

— מערער איז שוין ר' הלל'ן ניט אויסגעקומען צו זיין ביי דעם אַלטן רבי'ן. ער איז געפאָרן צום מיטעלן רבי'ן און צום צמח צדק, אָבער ביי דעם אַלטן רבי'ן איז דאָס געווען דער איינציקער מאָל וואָס ער איז געווען, און אויך דעמאָלט האָט ער אים ניט געזען —

דער ביאור פון דעם סיפור אין עבודה — בהנוגע אלינו וואָס האָבן געהערט דעם סיפור:

ערכין איז אַן ענין וואָס ניט על פי שכל. דער דין אין ערכין איז דאָך אַז מען רעכנט לויט די יאָרן אָבער ניט לויט די מעלות בני אדם *). אַלע מענטשן וואָס זיינען אין די זעלבע יאָרן האָבן דעם זעלבן ערך. אין פלוג קאָן ער דאָך פרעגן אַ קשיא, איך האָב מיינע יאָרן זיך עוסק געווען אין תורה ועבודה, אַן ענין וואָס דער אויבערשטער איז צופרידן פון דעם, די פמליא של מעלה זיי־נען צופרידן פון דעם און אויך על פי שכל אנושי איז דאָס אַן ענין וואָס עס איז ראוי צו אָפּשאַצן, האָבן מיינע יאָרן אַ גרויסן ערך; יע־נעמס יאָרן זיינען אַוועק אויף גאָר־נישט, וטוב לו שלא נברא 9), איז ווי קען זיין אַז ביידנס יאָרן זאָלן האָבן דעם זעלבן ערך? — זאָגט מען אויף דעם, אַז בשעת מען האָט אַ קשיא אין ערכין, דאַרף מען פריער זיך מעריך זיין (כדבעי) ובמילא וועט שוין אַראָפּגיין די קשיא.

* * *

ה. חודש אלול — איז אויסער די כללות'דיקע ראשי תיבות 10) אני לדודי ודודי לי, זיינען אויך פאַראַן כמה פרטיות'דיקע ראשי תיבות'ן (באיזה אופן איז אני לדודי). בכללות זיינען זיי דריי מובנים, אַנטקעגן די דריי קוין פון תורה, עבודה וגמילות

*) זע ווייטער עמוד 698.

9) זע לקוטי תורה דברים כט, א.

10) זע אויבן עמוד 396 הערה 23.

חסדים: א) אנה לידו ושמתי לך[11] — כנגד קו התורה, כי דברי תורה קולטין הן[12], ב) איש לרעהו ומתנות לאביונים[13] — כנגד קו הגמילות חסדים (צדקה), ג) ומל הוי׳ אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך[14] — כנגד קו העבודה (תפלה ותשובה בכללה), ווי ער איז מסיים לאהבה גו׳ ומבואר בקונטרס העבודה אַז דער עיקר עבודת התפלה איז (ניט יראה נאָר) אהבה[15].

דער ענין פון תורה ועבודה איז אַרומגערעדט געוואָרן אין אַן אַנדער אָרט.

אין דעם ענין פון צדקה איז ניט פאַרשטאַנדיק, פאַרוואָס די ראשי תיבות איז פון איש לרעהו גו׳ וואָס דאָס איז דאָך גאָר אַן ענין פון משלוח מנות און ניט צדקה? אויך איז ניט פאַרשטאַנדיק, פאַרוואָס איז די ראשי תיבות נאָר פון די לעצטע ווערטער, איש לרעהו גו׳ און ניט פון די ווערטער משלוח מנות?

דער לשון איז ומתנות לאביונים. דער חילוק צווישן עניים מיט אביונים איז, אַז עני הייסט דער וואָס איז ניט קיין עשיר און אַפילו ניט קיין בינוני, אָבער פונדעסטוועגן איז עפּעס האָט ער. אָבער אַן אביון הייסט ווי רש״י זאָגט[16] שתאב לכל דבר. ער גלוסט צו אַלץ, צו יעדער קלייניקייט, ווייל ער האָט גאָרנישט[17].

אויך איז דער פירוש פון תאב לכל דבר שייך אין דעם צווייטן קצה. ער איז תאב צו אַלץ, אַפילו צו דער גרעסטער זאַך, ווייל ער איז געווען צוגעוואוינט צו דעם. אַפילו סוס לרכוב וכדומה, וויבאַלד ער איז תאב צו דעם און אַן דעם קען ער ניט אויספירן זיין שליחות בעולם, דאַרפסטו דאָס אים געבן[18].

קען ער דאָך מיינען אַז ער איז דער עשיר און בשעת ער גיט, סיי גרויסע זאַכן, סיי קליינע זאַכן, צו זיין חבר דעם אביון, גיט ער דאָס פון זיינע, איז פאַר די ווערטער „ומתנות לאביונים" זאָגט דער פסוק „איש לרעהו". די מתנות לאביונים וועלכע ער גיט איז דאָס איש לרעהו, יענער איז זיין חבר, אין דעם זעלבן מצב ווי ער. איינער דאַרף צום צווייטן ניט אָנקומען, וואָרום ער גיט ניט זיינע, ער גיט אָפּ צוריק יענעם, וואָס ליגט ביי אים בדרך פקדון. וכפתגם חסידים הראשונים[19] (בימי אדמו״ר הזקן): דעם שטיקל ברויט וואָס איך האָב, איז ער דיינער ווי מיינער. והיו מקדימים מלת „דיינער" — דיינער ווי מיינער. וכמאמר רז״ל[20], יותר משהבעל הבית עושה עם העני העני

11) דאָרט הערה 21.

12) דאָרט הערה 22.

13) דאָרט הערה 25.

14) דאָרט הערה 26.

15) בפרטיות — מובן שתשובה למעלה מג׳ קווין הנ״ל, אבל בכללות — תשובה ענינה תשוב אל האלקים, בקשת צרכיו של האדם (שמהעקרים בזה שיהי׳ מכופר ומרוצה לפני ה׳ כו׳), רוחניות הענין דקרבן עולה אשם חטאת וכו׳ — שכל זה הוא מתוכן ענין התפלה. שעל פי זה מובן שכשמדברים הענינים בפרטיות יש לחלק בין תפלה (אני לדודי ודודי לי) ותשובה (את לבבך ואת לבב) — וכדלעיל ע׳ 396 — מה שאין כן בהביאור בכללות.

16) דברים טו, ד.

17) ויקרא רבה פרשה לד, ו. מדרש משלי כב.

18) כתובות סז, ב. רמב״ם הלכות מתנות עניים פרק ז הלכה ג.

19) היום יום, טו אייר.

20) ויקרא רבה פרשה לד, ח.

עושה עם בעל הבית, ואמרו רז״ל[21]), נפשו של עני החיית למחר בנך או בתך כו׳ ומציל אני אותם.

ו. אַזוי ווי אַ מענטש איז צונויפ־געשטעלט פון אַ גוף מיט אַ נשמה, איז במילא דער ענין הצדקה פאַראַן אויך אין רוחניות.

אַזוי ווי אין צדקה בגשמיות איז דער דין אַז יעדער איינער, אַפילו אַן עני שבישראל, איז מחוייב אין צדקה[22]), אַזוי אויך אין צדקה ברוח־ניות, איז יעדער איד, אַפילו אַן עני ברוחניות, מחוייב אין צדקה. ווייל יעדער איד האָט וואָס צו געבן. און דאָס גופא וואָס ער האָט זיך געטראָפן מיט יענעם, איז אַ הוראה אַז ער דאַרף יענעם העלפן, געבן, וואָרום וויבאַלד אַז יעדער ענין איז בהשגחה פרטית און לא ברא הקב״ה דבר לבטלה[23]), איז דאָך דאָס געוויס צוליב אַ כוונה אַז ער זאָל יענעם עפּעס געבן.

און אַזוי ווי אין גשמיות גיט ער גיט יענעם נאָר ער טוט אַ טובה זיך, כנ״ל, אַזוי אויך אין רוחניות איז דורך דעם וואָס ער איז משפיע יע־נעם, איז ער גאָר מקבל פון יענעם, ווייל די אמיתית השלימות איז דוקא פון דער התכללות ראש ורגל כנ״ל.

ז. אַמאָל האָט דער רבי צמח צדק גערעדט וועגן מעלת הצדקה, ווי גרויס עס איז דער ענין פון העלפן אַ אידן אין פרנסה און ווי דאָס העלפט אין עבודה פון פתיחת המוח והלב אויף קבלת הגילויים שלמעלה.

און דער רבי צמח צדק דערציילט[24]) זיין זון — אדמו״ר מהר״ש — אַז בדידי׳ הוה עובדא:

אַז איך בין געפאָרן פון דאָבראָ־מיסליא אין ליובאַוויטש בין איך גע־ווען שטאַרק אויפגעלייגט פון דעם זיידנס — געמיינט דעם אַלטן רבי׳ן — קירוב פנימי, און געהאַפּט אַז קומענדיק אין ליובאַוויטש וועל איך האָבן די זכי׳ זען דעם זיידן מיט אַ פנים מאירות (במחזה — עס איז געווען פילע יאָרן נאָך דער הסתל־קות פון דעם אַלטן רבי׳ן). בתוך כך זיינען ביי מיר נתעורר געוואָרן אייניקע שאלות אין עניני נגלה און עניני חסידות און איך האָב מסדר געווען די ענינים במחשבה.

קומענדיק אין ליובאַוויטש בין איך גלייך געגאַנגען צו דעם אָרט, וועגן וועלכן דער זיידע האָט אונז דער־ציילט פאַרנדיק אין ליאָדי, אַז אין בית הכנסת וואָס איז דאָרטן גע־שטאַנען האָט ער געלערנט. ווי איך האָב דערציילט איז דאַן דער פלאַץ געווען ליידיק נאָך אַ שריפה וואָס איז דאָרט געווען.

כ״ק חותני אדמו״ר האמצעי האָט אויף דעם אָרט דערציילט, אַז מיט זיבן און פופציק יאָר פריער האָט כ״ק רבינו הגדול געמאַכט ליובאַ־וויטש פאַר אַ מקום מוכשר פאַר הנהלת חסידי חב״ד באריכות ימים ושנים און אַ קיום נצחי עד ביאת משיח צדקנו.

פון דעם מאורע, וואָס קומענדיק

21) תנחומא משפטים טו. ילקוט משלי רמז תתקנט.

22) גיטין ז, רע״ב. רמב״ם הלכות מת־נות עניים פרק ז הלכה ה׳ שולחן ערוך יורה דעה סימן רמח סעיף א.

23) במדבר רבה יח, כב.

24) זע ספר השיחות קיץ ה׳ת״ש עמוד 98.

אין ליובאַוויטש איז דער רבי זיך פון מיר מתעלם — זאָגט דער רבי צמח צדק — בין איך געווען שטאַרק צעבראָכן און אַראָפּגעפאַלן ביי זיך. איך האָב געפילט אַז איך בין חס ושלום אַראָפּגעפאַלן מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. איך האָב זיך מכין געווען אויף אַ קירוב פנימי און איך האָב געהאַט אַזאַ ריחוק. האָב איך זיך זייער מצטער געווען, און מפשפש געווען במעשי וואָס פאַר אַ זאַך האָט געקאָנט גורם זיין דעם ריחוק, בכדי תשובה טאָן אויף זוכה זיין זען פני קדשו פון זיידן און הערן עניני תורה ועבודה.

מיטוואָך כ׳ אלול איז דער רבי צמח צדק געגאַנגען אין בית הכנסת דאַוונען. גייענדיק האָט ער אָנגעטראָפן דעם ליובאַוויטשער בעל הבית פנחס, וועלכער האָט ביי אים געבעטן אַ גמילת חסד דריי רו״כ, בכדי ער זאָל קענען עפּעס קויפן אין מאַרק און פאַרקויפן, וועט ער האָבן אויף הוצאות שבת. האָט אים דער רבי צמח צדק געזאָגט אַז ער זאָל אַריינקומען צו אים אין הויז נאָכן דאַוונען וועט ער אים געבן.

אַז דער רבי צמח צדק האָט זיך מכין געווען צום דאַוונען און האָט אָוועקגעלייגט דעם טלית אויפן אַקסל, האָט זיך דער צמח צדק דערמאָנט וואָס ר׳ פנחס האָט אים געזאָגט, אַז היינט איז אַ יום השוק, דער מאַרק שטעלט זיך פרי און געוויס דאַרף פנחס די געלט תיכף. האָט דער צמח צדק אַראָפּגענומען דעם טלית, געגאַנגען אַ היים און גענומען פינף זילבערנע רובל און עס געגעבן פנחס׳ן ער זאָל קענען עפּעס האַנדלען און פאַרדינען.

אַז דער רבי צמח צדק איז צוריקגעקומען אין מנין און געוואַשן די הענט ביים האַנטפאַס צו שטעלן זיך דאַוונען, האָט זיך צו אים באַוויזן דער אַלטער רבי און האָט אים פּותר געווען אַלע ספיקות און פני קדשו האָט געלויכטן.

ח. זעט מען דאָך פון דער מעשה אַז צדקה פועל׳ט אויך אין רוחניות. דער צמח צדק מיט אַלע זיינע ענינים ובפרט די קירובים וואָס ער האָט געהאַט אין דער צייט פון דעם אַלטן רבי׳נס הסתלקות, וואָס דעמאָלט איז ער דאָך געווען אַליין מיטן אַלטן רבי׳ן,

— דער מיטעלער רבי איז געווען אין קרעמענטשוג, ר׳ חיים אַברהם [25]) איז געווען ניט געזונט און ר׳ משה [26]) איז געבליבן אויפן צווייטן זייט פון פראָנט און האָט ניט געקענט קומען צוליב דער מלחמה —

און האָט געהאַט אַ סך קירובים פון אַלטן רבי׳ן, דערצו האָט ער געטאָן פאַרשידענע ענינים אויף זען דעם אַלטן רבי׳ן, און דאָס אַלץ האָט ניט געהאָלפן.

נאָר בשעת ער האָט געטראָפן אַ אידן אין גאַס, און געטראָפן אים ניט אין צמח צדק׳ס ד׳ אמות (ד. ה. ניט אַז דער איד איז געקומען צום צמח צדק) נאָר אין זיינע — ר׳ פנחס׳עס — ד׳ אמות, און געטראָפן אים ניט ביי זאָגן תהלים והדומה נאָר טראַכטנדיק וועגן אַ גמילת חסד

25) נולד אלול תקל״ז או תקל״ח, נפטר בשנת תר״ח ומ״כ בליובאוויטש. ראה אודותו התמים חלק ח עמוד ח.

26) ראה אודותיו ברשימות אדמו״ר — מהריי״צ — נ״ע ע״ד רבנו הזקן.

בכדי ער זאָל קענען פאַרדינען, און צוליב דעם האָט ער אָפּגעלאָזן דעם ענין פון תפלה, און דערצו נאָך — דעם צמח צדק׳ס תפלה, וואָס תפלה איז שעת מוחין דגדלות למעלה און אויך למטה[27]), און עס ווערט דערקלערט אין אגרת הקדש[28]) די מעלה פון תפלה אויף תורה, — אַז תפלה פועל׳ט אַ שינוי אין גשמיות, רופא חולים ומברך השנים, איז דורך דעם וואָס ער האָט דאָס אָפּגעלאָזן צוליב טאָן אַ אידן אַ טובה אין גשמיות, האָט ער זוכה געווען צו זען דעם אַלטן רבי׳ן.

ט. בנוגע לפועל:

אַזוי ווי עס זיינען דאָ אַזוינע וואָס זייער מעלה איז אין צוויי ענינים, א) זיי האָבן וואָס צו געבן. ב) מעלת המרץ. איז זאָלן זיי גיין ראש השנה אין די שולן צו מעורר זיין אידן.

ראש השנה איז דאָך צוויי טעג, וואָס יעדער איינער פון זיי האָט אַ מעלה. דעם ערשטן טאָג ראש השנה איז דינא קשיא און דעם צווייטן טאָג — דינא רפיא. דער ערשטער טאָג איז מדאורייתא און דער צווייטער טאָג מדרבנן. און וויבאַלד אַז חמורים דברי סופרים האָט דאָך יעדער טאָג אַ מעלה אויפן צווייטן, ומשלימים זה את זה, ביז זיי ווערן יומא אריכתא[29]), במילא זאָל מען גיין ביידע טעג.

קען מען דאָך טענה׳ן, אַז איך האָב אַזאַ פאַרפּלאָנטערטן חשבון פון אַ גאַנץ יאָר, איך ווייס ניט וואָס איז פון יצר טוב און וואָס איז פון יצר הרע, און איצטער האָט מען מיר געגעבן פערציק טעג ימי רצון איך זאָל זיך קענען עפּעס פאַנאַנדעררעכענען, איז ווי זאָל איך אָפּגעבן אַזאַ צייט אַן אַנדערן — זאָגט מען אים אַז מתנות לאביונים איז איש לרעהו. דורך דעם וואָס ער וועט גיין מעורר זיין יענעם — וועט צוקומען אויך אים.

(משיחת ש״פ נצבים, תש״י)

ראש השנה

א. די משנה זאָגט אויף ראש השנה, אַז מצות היום בשופר[1]).

עס איז פאַראַן אַ משל פון מורנו הבעל שם טוב[2]) אויף דעם ענין פון שופר, אַז דאָס איז אַזוי ווי אַ בן שצועק אבא אבא הצילני (אַ קינד וואָס שרייט טאַטע, טאַטע, ראַטעווע מיר).

כ״ק מו״ח אדמו״ר האָט דערציילט בשם פון די פריערדיקע רביים, אַז מען האָט אַמאָל אַרויסגעשיקט זאָגן דעם עולם אין בית המדרש, אַז דער

27) תניא פרק יב.

28) קונטרס אחרון (בתניא) פיסקא להבין מ״ש בפע״ח (קנה, א).

29) זע רש״י ביצה דף ד סוף ע״ב ד״ה אסורה בזה.

1) ראש השנה כו, ב.

2) געבראַכט אין המשך וככה תרל״ז אות ע.